

ШОЪЛ ТАВЫСЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫК
ЯМАГАТ-ПОЛИТИКАЛЫК ГАЗЕТА

ГОЛОС СТЕПИ

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

№ 8 (8644)

23 ФЕВРАЛЬ

2017 йыл

КИШИ ЮМА

УВЫТ АЙЫ

1931-нши йылдан алып шыгады

23-нши ФЕВРАЛЬ – АТАЛЫКТЫ КОРШАЛАВШЫ КУЪНИ

Сыйлы ердеслер!

Савытлы куъшлер ветеранлары!

23-нши февраль – бизим элимиздинъ эстеликли, данъклы, аър биримизде оьктемлигимизди оьстирген куън. Сол куън сав патишалыгымыз бан бирге биз суьйикли армиямыздынъ тувган куънин байрамшылаймыз. Оьзининъ атаклы эм оьмирли тарихи узагын да алдынгы Кызыл, сонъында Совет эм аьлиги Россия аьскери уьйкен, кыйынлы, авыр согысларга эм занъыраган енъуьвлерге толыскан эрлик йолын оьткен.

Буьгуьнлерде де бизим аьскеримиз, онынъ йигерлиги эм данъклыгы яс несиллерди патриотизмге тербиялава энъ берк негиз болып саналады. Аьлиги енъыл тувыл халklar ара аьллеринде де бизим армия тек элимизде тувыл, сав дуныяда тынышлыктынъ, эмишликтинъ эм паракатлыктынъ ягын сенимли кепте яклайды.

Баьринъизге де бу байрам куънинде шат коьнгилди, коьп яхишылыкларды, ден савлыкты, наьсипти йорайман.

В. Деревянко,

ДР Аькимбасынынъ ДР Сырт территориаллык округы бойынша толы ьхтыярлы ваькили.

Ногай районынынъ сыйлы куллыкшылары!

«Ногайский район» МО Депутатлар йыйыны эм администрациясы Сизди байрам ман – Аталыкты саклавышы куъни мен кутлайдылар.

Бу байрам россия аьскершилерининъ эм офицерлерининъ баьтирлиги, бизим баьримиз уьшин эрликтинъ эм тувган ерине суьйимликтинъ уьлгиси болып калаяк олардынъ данъклы согыс йигитлиги акында эстеликти саклайды. Эпохалар авысады, ама россия аьскершилигининъ данъклы аьдет-йорыклары – патриотизм, оьз борышына алаллык, байыр сыйы эм йогары сапат белгилери – несилен-несилге аявлап коьшириледди. Биз бизим уллы элимиздинъ данъклы тарих бетлери мен оьктемсиймиз эм Аталыгымызга куллык этуьвге, онынъ суверенитетин, миллет кызыксынукларынынъ кавыфсызлыгын коршалава оьз яшавын багыслаганларга сый этемиз.

Сизге берк ден савлыкты эм яшав куванышын, танълагы куьнге эм келеекке ярк сенимликти, йогары коьнъилликти эм таьвессилмес куьш-куватлыкты йораймыз.

К. Янбулатов, «Ногайский район» МО аькимбасы.

Сыйлы дагестаншылар!

Сизди Аталыкты саклавышы куъни мен кутлайман.

Бу байрам куъни тарихимизде айырым куън. Буьгуьн биз Тувган Элимизди дайым да саклап келген эм эндиги де саклап турган россия аьскершилерине басымызды ийип сый этемиз. Биз Уллы Аталык согысынынъ эм баска урыслардынъ ветеранларына, буьгуьн элимизди саклап турганларга разылык соьзлеримизди айтамыз.

Оьз уьйинъди, Аталыгынъды саклав – баслапкы борыш, соны толтырув аър бир аьдемге – намыс. Сонынъ уьшин 23-нши февраль куъни барган сайын ортак халк, куьшили, йигит, яны берк аьдемлердинъ байрамы болып барады. Аър бир россия эр яшавшысы, ол суьйсе аьскершилик каралда болсын яде тынышлык иси мен каър шексин, ол ал деп Тувган Элимиздинъ коршалавшысы болады.

Мундай ийги данъклы куьнде аър бир аьелге яхишылык, наьсип, тил бирлик эм эмишлик йорайман. Ветеранларга – ден савлык эм узак оьмир, аьскершилер эм офицерлерге – борышларын уьстинликли толтырув. Бу сондай йигерли эм йигит аьдемлердинъ байрамы паракатлы эм кувнак болсын!

А. Зимин, «Тарумовский район» МО администрациясынынъ аькимбасы.

Оьрметли аьскершилер, армия эм флот ветеранлары, баьри ердеслер!

23-нши февраль – ол тек ийинлеринде аьпелеклери болган аьдемлердинъ тувыл, ол бизим Тувган Элимиздинъ патриотларынынъ, патишалыгымыздынъ тынышлыгы уьшин ислеьтаган, онынъ кызыксынуклары ман яшайтаган, онынъ эмишлиги уьшин баьри сынавларга да аьзир болганлардынъ байрамы.

Буьгуьн биз Савытлы куьшлер ветеранларына, бу байрам куьннинъ оьзинде де аьскершилик борышын толтыртаган, элимиздинъ коршаланув куватын беркитуьвши аьдемлердинъ баьрисине де разылык соьзимизди каратамыз.

Айырым кепте биз аьскершилер мен бирге баьри кыйынлыкларды кеширетаган эм оларга берк тыл болатаган кардаш-туьганларына да сый этемиз. Сизинъ яшавынъыз – Аталыгымызга куллык этуьвдинъ, эрликтинъ, баьтирликтинъ яркын таза уьлгиси. Тынышлыкты саклава куллык этуьв, Тувган Элин коршалав – ол аър бир гражданининъ сыйлы борышы. Сизинъ баьринъизге де берк ден савлыкты, тынышлыкты эм эмишликти йорайман.

Э. Карагишиев, «Бабаяуртовский район» МО аькимбасы.

Россия Савытлы куьшлер ветеранлары, аьскершилер!

Сыйлы авылдаслар!

Аталыкты саклавышы куъни – ол патриотизмининъ эм элимизге суьйимликтинъ, Россия Федерациясынынъ Савытлы куьшлерининъ куватлыгыннынъ эм эрлигининъ аян белгиси.

Баьринъизди де сондай ийги халк байрамы ман кутлайман. Бизим айтылган Кызыл Аьскер, Совет, буьгуьнлерде Россия Армиясы оьзининъ уьйкен тарих йолында мутылмас баьтирлиги эм данъклы енъуьвлери мен сав дуныяга яркыраган ьз калдырган. Сонынъ алдында уьйкен муьсиревлик пен басымызды иемиз, йигитлик пен оьктемсиймиз.

Бизим ердеслер аър заманда да оьзлерининъ аьскершилик борышын толтыраягына, Россия Федерациясынынъ Савытлы куьшлери сырасында тийисли кепте куллык этеегине сенемен.

Аър бир уьйге эмишликти, балалар куьлкисин, эрлер йигерли, кызлар наьсипли болганын, халкымызга коьп яхишылыклар йорайман.

А. Погорелов, «Кизлярский район» МО аькимбасы.

АВЫЛДАСЫМЫЗ – АЬСКЕР СЫРАСЫНДА

Эр йигит – Эли уьшин

Ердесимиз, Терекли-Мектеб авыл яшавшысы Амирхан Альмирзаевич Компаев узактагы Архангельск областинде ногайымнынъ сыйлы атын айттырады. Мунда ол уьстинликли аьлде аьскерлик борышын толтырады. Онынъ мунда Эли алдындагы сыйлы эр борышын намысы ман толтыратаганын янъыларда ога аьскерлик боьлигининъ етекшилиги атыннан шатлыклы аьлде тапшырылган Грамота шайьтлайды. Онда булай деп язылган: «Ефрейтор Амирхан Альмирзаевич Компаев мунда бийлейтаган аьскерлик ис орыны ман байланысды эм айырым борышларды оьз баславы ман тешикеруьви эм уьлгли толтыратаганы, «МБРЮ-75 окув-согыс алатын аьрекетке аьзирлев эм оны юргистуьв бойынша борышларды толтырувда шалыскырлыгы эм йогары кеспилик билимлигин коьрсеткени уьшин Грамота ман савгалады.

«30107» аьскерлик боьлигининъ полковниги М. Петрович».

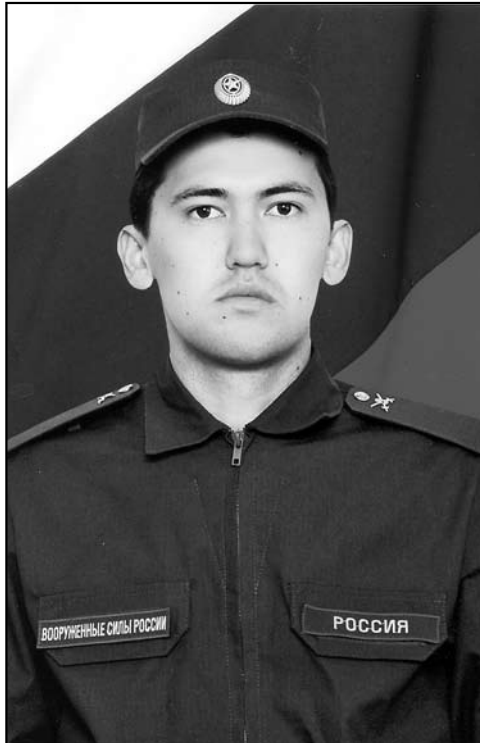
Сондай суьйинишли оьзгерис болып озды Амирхан Компаевтинъ яшавында. Уьйкен суьйинишке толды Амирханнынъ ата-анасынынъ, кардаш-туьганларынынъ юреклери де. А оьсип келеяткан яс несилге ердесимиздинъ яшав кеби, онда туткан орыны, алдыга ымтылыслыгы ман оьзин ийги яктан айттырып болувлыгы ийги коьрим болмага тийисли.

А оннан алдын ол, Пятигорск каласында халklar ара катнасларынынъ лингвистика университетин етимисли окып битирип, йогары билимли кеспи алуьвга етискен.

Тезден 23-нши февраль – Аталыкты коршалавшыларынынъ куъни. Яс ердесимиз Амирхан Компаевти сол байрам куъни мен ак юректен кутлаймыз, келек яшавында халкымыздынъ, тувган шоьлимиздинъ атын айттыргандай етимислерге етискенди йораймыз.

Л. УРАЗАЕВА.

Суьвретте: А. Компаев.

РАЗЫЛЫК

Ердесимизге – йогары сый

«Сыйлы Зармухамед Кумарович!

Савлык саклав тармагында етекишлик кадрлар аьзирлев» Президент програмады яшавга шыгарув ман «Дагестан Республикасынынъ сырт зонасынынъ авыл яшавшыларына специализованный кардиологиялык ярдам этуьвди уьйгнлав» проектин ойласып туьзуьвде коьрсеткен йогары кеспилик уьшин Сизге ак юректен разылык билдиремиз. Ол 2016-ншы йылдынъ 19-ншы сентябрь – 6-ншы октябрь куьнлеринде Россия Федерация Президентиндеги Халк хозяйство эм патишалык служба-сынынъ Россия академиясынынъ Сырт-Кавказ институт филиалында болып озды, ортага салынып ойласып коршалав сырагылар бойынша 1-нши орынды бийледди эм яшавга киритпеге болатаганы белгиленди. Армаганда да етимисли биргелес аьрекет этуьвге сенемиз.

Сизди сыйлав ман институт-филиалынынъ директоры – А.Б. Глисов».

Мине сондай разылык хат келген йогарыда белгиленген Сырт-Кавказ институт филиалынынъ етекшилиги атыннан Ногай район савлык саклав тармагынынъ етекшиси Зармухамед Кумарович Балигишиевке. Халкымыздынъ ваькили эсабында сондай маьнели проектлер ойласып каралатаган йогары кеспилик шараларда ердесимиз белсен ортакшылык эткени эм айырым белгиленгени бизди, оьзек те, суьйинтпей эм оьктемситпей болмайды.

15-нши ФЕВРАЛЬ — АЪСКЕРШИ-ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТЛЕРДИ ЭСКЕРУЪВ КУЪНИ

Шынты эр оъз борышын намыслы толтырар

Афганистан. Сонда он йыл узагында болган согыс бугуынги несилге тарих бетлериннен белгили болса, ойткен омирдинъ сексенинши йылларында аскер сырларында куллык эткен йигитлерге сонда болып, кулле отынынъ ийисин сезбеге, давды коъзи мен коърмеге тускен. Кыйын йиллар эдилер. Увыллары Афганистанга кеткен атааналардынъ кешелерде ятып уйкылары келмеген, эки коъзлери коъзяслардан кеппеген заманлар эдилер. Сонда, Уллы Аталык согысыннан эки кере арткан заман озган, согыста коппеген Совет Союзынынъ ясларынынъ яшавлары кыскардылар, омирлерге эстелик болып калдылар. Совет Союзынынъ мынълаган аскершиле-

риндей болып, Афганистанда болган согыста дагестаншылар да, сол санда бизим Ногай районьмыздан 27 эм Шешен Республикасынынъ Шелковской районьнан 7 ногай яслар катнасып, Эли алдында эр борышын намыслы толтырганлар. Бугуынлерде Афганистан ериннен Совет Союзынынъ аскершилери шыкканлы 28 тынышлы йиллар оьтедилер. Ама, оъз коъзи мен сол согысты коьргенлер, басларынан ойткен кыйынлы куьнлерди, туьнлерди мутпайдылар, эш те, мутып та болмаслар. Йигитлик — ол омирлерге эстелик. Биз оьзимиздинъ йигитлик коьрсеткен, аьли де, тийисли ерлерде коьрсететеган ясларымыз бан оьктемсиймиз, олар-

дынъ эткен ислери мен мактанамыз, эскеремиз. 15-нши февраль куьнинде, Терекли-Мектебинъ орталык паркында орынласкан, аскерши-интернационалистлерге багысланган эстеликтинъ касында митинг болып озды. Сонда районьмыздынъ учреждениелерининъ ваькиллери, «Ногайский район» МО аькимбасы К.Янбулатов ис йолдаслары ман, «село Терекли-Мектеб» СП МО аькимбасы З.Аджибайрамов катнастылар. Сол эстеликтинъ касында коьп йылы эскеруьвлер айтылдылар. Оьзлерининъ кутлав соьзлерин К.Янбулатов, А.Сангишиев, З. Аджибайрамов, С. Култаев, айттылар эм аскерши-интернационалистлерге З.Аджибайрамов Сый гра-

моталар тыпшырды. Терекли-Мектебтеги орталык китапхана куллыкшылары да афганшы-аскершилерге эс эттилер. Олар Кадрия атындагы школа окувшылары ман эрлик дерисин озгардылар. Деристи китапхана куллыкшысы Арина Якубова ашты эм юритти. Сонынъ барысында окувшылар ятлавлар оқыдылар. Афган согысынынъ катнасувшылары С.Култаев, М.Мамутов оъз эскеруьвлери мен боьли-стилер эм бугуынги яслар несилине шынты эрликти йорап, намыслы болып, эр борышты толтырмага керек деген насихатларын эттилер.

Китапханада окувшылар алдында «Ногайский район» МО Ветеранлар советининъ председатели А.Сангишиев балаларга бек кызыклы хабарлады. Ол Афган еринде бизим катнаскан ердеслеримиз, олардынъ йигитлиги, билген фактларды келтирди эм сол согыстынъ тарих бетиндеги орыны акында айтып озды.

Ногай районьмызда Россияда аскерши-интернационалистлерди эскеруьв куьнине багысланган шаралар уйгынлы оьтти.

Г. САГИНДИКОВА.
Суьврете: *шарадан коьринис.*

Анасынынъ берекетин сонъгы кере

Он бир йыл. Коьп пе, аз ба, тек анасына белгили. 2006-ншы йылдынъ уыт айынынъ 16-ншы куьни бизим халкымыздынъ алал йигити, баьтири Замир Акмурзаевтинъ яшавынынъ сонъгы куьни. Анасынынъ эсинде кайгы баскан, таза аспанды кара булыт каплаган куьн болып калган. — Аьр янъы йыл басланса, уыт айдынъ келуьвин карайман. Сол ай озбай турып, коьнъилим туьнъилип, мага бир авыр болып турады, — дейди кайгы

баскан ана. Сол куьн йыл сайын Червленные Буруны авылынынъ З.Акмурзаев атындагы орта мектебинде эстелик линейкасы эм Замир йигитлерше ян берген еринде орынласкан эстеликтинъ касында да шатлыклы йолыгыс озгарылады. Сонда йыл сайын Ногай РОВД куллыкшылары да ортакшылык этедилер. Бу йыл да куьннинъ сувыклыгына карамастан, школа оқытувшылары, окувшылары, Замирдинъ атасы

эм иниси, ис йолдаслары баьтир-йигитти эскердилер. — Онынъ йигитлиги бизге уйкен коьрим, ол оьзининъ яшавынынъ баасы ман оъз авылынынъ келеектеги несилине яшав оьмирин савкатлаган. Олай дегенимиз, 2006-ншы йылдынъ 16-ншы уыт айында, Червленные Буруны авылында караклар бар деген хабар тез яйылды. Замир ОВД куллыкшысы болып, кешки куллыктан шыгып, тыншаймага керек эди. Ол болса, авылына, элине келген

кыйынлыктынъ алдын буьмага асыкты. Анъсыздан школа бетке карап юьырган караклардынъ алдын буьман деп Замир кулле тийип, каты яраланган эм сол яралардан да яс яны уьзилген..., — дейди Россия МВД-сынынъ Ногай району бойынша ОВД боьлик куллыкшылары ман ислев бойынша туьрким етекшиси Казбек Абдулкеримов.

Сол эстеликтинъ янында Замирдинъ атасы Махмуд-акай да оьзининъ разылык соьзин айтып, балаларга ден савлык, узак оьмир йорады. Балалар да оьзлерининъ Замирге багысланган ятлавларын оқыдылар, хабарларын айттылар.

Биз — Замирди юьык таныган аьдемлерге, бу куьннинъ келуьви авыр болып тиеди. Суьйинемиз онынъ йигитлиги оьмирлеге данък болуьвина.

Г. КУРГАНОВА.
Суьврете: *Червленные Буруны авылындагы З.Акмурзаевтинъ эстелигининъ касында.*

23-нши ФЕВРАЛЬ — АТАЛЫКТЫ КОРШАЛАВШЫ КУЪНИ

Эсимизде саклаймыз

Ол сый эм савгалар излемеди, Ол аскерлик борышын толтырды.

Бирерлерде шынты баьтирлер китаплердинъ бетлеринде, Уллы Аталык согысы акындагы киноларда калган деп ойлаймыз. Ама кайсы заманда да Аталыкты саклав уьшин, тынышлыкта яшайтаган аьдемлерди коршалав уьшин аьзир аьдемлер боладьлар.

Аталыкты саклавшы куьнининъ алдында оьзининъ аскерлик борышын толтыруьуда ян берген меним ердесим Ислам Идрис улы Койлубаевти эскермей болмайман.

Ислам 1982-нши йылдынъ 10-ншы мартында Карагас авылында тувган. Школады кутарып, «Финанслар эм право институтына» туседи. Институтгы кутарган сонъ, Аскер сырасына шақырылады. Спорт ягынан шыныккан яска аскер сырасында оъз куьватын тагы да арттырмага амал болды. Аскер сырасында борышын толтырып келген сонъ, ол ФСБ Управлениесине куьлык этпеге барды. Куьлыгында оьзине исин билетаган, сулыплы эм берк этип коьрсетти. Ислам дайым да оьзин баскалардан артык этип санамайтаган, кене де баскаларды сыйлап билетаган эди, коьмекке бармага да дайым да аьзир эди. Ислам оьзининъ ата-анасын, оькутувшыларын куьшли суьетаган эди. 21-нши сентябрьде анасынынъ тувган куьни эди, ога 55 яс толды. Ислам биринши оны кутлады, конакларды йолгытп, кешликти озгаруьуда ярдамласты эм эртенъ мен турып ислеьтаган ерине кайтып кетти.

«Онынъ куьлыгы солай» деп анасы да улын йолга салды. Ол улы ман анасынынъ ызгы коьриниси эди.

Ислам, аьдетинше, ата-анасын паракхатландырайым деп, «Менде баьри заг та аьруьв» деп занъ согып тураган эди. Ана юьрек тынышсызланды, оьзи занъ согып баслады, ама аргы яктан явап йок эди.

... Сол заман Махачкалада терроризмге карсы операция юьрип туры эди. Ислам сол операцияда ортакшылык этетаган

эди. Коьргенлердинъ айтуьвина коьре, ол машинадан шыгады эм боевиклер ясырынган уйге карап юьреди. Сол аьсерде туьбек атылады эм Ислам авыр яралаанады. Йолдаслары Исламга карап юьварадылар, оны аявлап машинага олтыртадылар. Ама ол эмлев уйге дейим етпейди, ол йигиттинъ ызгы шагы эди. Ол ярты аьдемлердинъ, ярты боьрилердинъ коркып аткан куьлелериннен оьледи. Олар анадан бу дуньада энъ де аялысы — улын тартып алдылар. Ама сол йьрткышларга да, юьрексиз айванларга да етер оьш алуь заман.

Оьзининъ антына алал болып, И. Койлубаев яьдан коркпады, баскалардынъ аркасына тыгылмады, оьзининъ борышын толтырды.

Террористлердинъ курманы тыныш яшайтаганлар боладьлар. Ислам Койлубаев эм оны ман бирге куллык этетаганлар яшавшылардынъ паракхатлыгын саклайдылар. Бирерлерде оьзлерининъ яшавларынынъ баасы ман. Ислам Койлубаев та тап соьйтип этти. Ол бизге коьрим болады. Бизде школада согыс баьтирлерине багысланган коьп шаралар озгарыладылар. Солардынъ ишинде Ислам Идрис улы Койлубаевтинъ аты да тез-тез айтылады. Исламнынъ акында хабарлаганда, ога тынышлы заманда эткен йигитлигине юьрегимиз авырьйды эм сол заман ок оны ман оьктемсиймиз. Биз оьктемсиймиз ол бизим школады кутарганына. Бизим школа Уллы Аталык согысынынъ ветераны, 1945-нши йыл Енъуьв Парадынынъ катнасувшысы Кошманбет Шоманович Кидирнязовтынъ атын юьритеди.

Баьтирлер оьлмейдилер, олар бизим юьреклерде яшайдылар. Ислам Койлубаевтинъ аты онынъ тувган орамына берилген.

Россия Президентининъ Указы ман Ислам Койлубаев Эрлик ордени мен савгаланган.

Ислам дайым да эсте эм юьреклерде.

Биз сени эсимизде саклаймыз, Ислам.

Ф. МАМУТОВА,
Карагас авыл.

БАБАЮРТ РАЙОНЫ

Калады ийгилендируув мыратта

Бу йылдын 5-нчи февралинде РФ Йыйынынын Государственный Думасынын депутаты Юрий Левицкий ис аьрекети бойынша Бабаюртта болып кетти.

Юрий Левицкий эм «Бабаюртовский район» МО администрация аькимбасынын орынбасары Абусалим Абсаламов аьлиги заманга келисли болган ярасык меканда орынласкан Россия халклар маданиятынын орталыгындагы экспозициялары ман таныстылар.

Депутат Ю.Левицкий ызгы болганыннан алып, Орталыкта ийги туьрленислери болганын белгиледи. Онын аьрекети бойынша озь йоравларын да айтты.

Юрий Левицкий Республика Аькимбасы Р.Абдулатиповтын етекшилиги астында Дагестанда маданияттын сакланувында, оьрленувынде уйкен ийги туьрленислер болганы, онын буйрыгы ман сондай орталыклар баьри калаларда эм районларында да туьзилгени акында белгиледи.

«Единая Россия» партиясы маданият тармагында «Маданият ерли уйи», «Кишкей калалар театры» деген янгы проектлери яшавга шыгарылмага кереги акында ойи ман боьлискени акында да билдирди. Биринши проект яшавшылары 50 мыннан аз болган калалардагы маданият уйин эм авыл клубларын материаллык, техникалык ягыннан ийгилендирувге, оларга керекли алатлар алу-

га, ярастырув ислерин озгарувга каратылган. Экинши проект муниципалитетлердеги дайымлык репертуары болган театрларга эм туьзилген яратувшылык коллективлерине демевлик этувге каратылган.

Юрий Левицкий «Единая Россия» партиядын ерли боьлигине де мундай партиялык проектлеринде катнасув амалын карамага деген ойи ман да боьлисти.

Оннан сонь депутат ярастырув ислери юретаган 1-нши номерли орта мектебинде де болып кетти. Мектеб оьткен оьмирдинь 60-ншы йылларында салынган.

Оьткен йыллар ишинде Бабаюрт каласы кеньге оьскен, янгы мектеблер меканлары салынган.

Ама район орталыгындагы мектеблерде окувшылар орынынын етиспевлиги аян сезиледи.

Юрий Левицкий ярастырув ислери юрген меканларда да болып кетти, курувшылар ман хабарласты. Курылыс ислерининь кеш юрувин белгиледи. Парламент депутаты окувшылардын буршавтыкларды шыдап, баска мектеблерде билим алмага амаллы болатоганы акында айтып кетти. Россия парламентининь депутаты Дагестан Республикасынын Оькиметинде де ерли мектебинь ярастырувы ман байланыслы аьлди ойласып карамага мыратланады.

КОБАН ЕРИНДЕ

Оьнерли элге ортак

Бу йылдын февраль айынын басында Х.Байрамукова атындагы Карашай-Шеркеш патшалык миллет китапханасында ногай адабиятынын юмалыгы бойынша «2016-ншы йыл балалыгынын тавысы» деген экинши регионлар ара ярысынын тамамы келтирилди. Шара Карашай-Шеркеш Республикасынын Ногай яслар союзы ман уйгынланган эди.

Ногай яслар союзынын агзасы Асан

ТАРУМОВ РАЙОНЫ

Талап – канат

Тарумов районнын китапханасы окувшыды тербиялавы бойынша «Аьдем капиталы» деген приоритетли проектинин яшавга шыгарув бойынша айырым озь косымын этип келеди. Китапхана окувшылары ман туьрли шаралар уйгынлап озгарады. Соьйтип, район балалар китапханасы 2016-ншы йыл оьткен «Шаирликти янландырган соьз» деген республика бойынша окувшылардын ярысында белсенли ортакшылык этти.

«Ясав санияты» деген номинациясында (дагестаннын мерекеши шаирлеринин шыгармаларына окувшылардын суьврети) район китапханасынын окувшысы, Ново-Дмитриевка орта мектебининь 8 «а» классынн окувшысы Эльвира Шамакаева, ийгилердинь сырасына кирип, III дережели дипломынын иеси болды. Кыз шаир Бийке Кулунчаковадын шыгармаларына ярасык суьвретлерин ясады. Бу йылдын 8-нши февралинде Ново-Дмитриевка орта мектебинде шатлыклы йыйында болган Тарумов район китапханасынын етекши-

Наймановтын белгилеви мен «Балалар тавысы» деген балалар вокалы бойынша ярысы экинши кере уьстинликли оьтти. 2016-ншы йыл бек коьп талаплы ярыс катнасувшылары болганы бек суьйиндирди.

«2016-ншы йыл балалыгынын тавысы» деген ярысы 13-нши январьде басланып, бу йылдын 1-нши февралинде тамамланаягы белгиле эди. Катнасувшылар 1-4-нши класс, 5-9-ншы класс, 10-11-нши класс яслары бойынша куьплерге боьлинген эдилер. Эм солардын ишиннен энь ийги деген еньюьвшилер, савга иелери аянландылар.

Эркин-Шахар авыл орта мектебининь 4-нши класс окувшысы Л.Бесакаева, Эркин-Юрт авыл орта мектебининь 11-нши класс окувшысы Алтынай Алиева, Дагестаннын Терекли-Мектеб авыл орта мектебининь 7-нши класс окувшысы Айлин Аджиева еньюьвши болып шыктылар.

Ийги яктан белгиленген ярыс катнасувшыларына Карашай-Шеркеш маданият министерствосы эм Ногай яслар союзы яктан савгалар, Сый грамоталары тапшырылды. Шара шатлыклы эм кызыклы аьлде оьтти. Аьр бир ярыс катнасувшысы вокаллык йырлавыннан баска, актерлык усталыгы ман боьлистилери, кайбиревлер бийип те коьрсеттилер. Баьри каравшылар да балалар ортакшылык эткен концерттен уйкен коьныл мен кайттылар. Эм еньюьвшилерди яратувшылыкта етискен йогары коьрсетимлери мен кутладылар.

Ярыс уйгынлавыларынын айтувы ман, «2016-ншы йыл балалыктын тавысы» деген ярыс еньюьвшилери бу йыл ишинде озгарылаак Савлайроссиялык эм халклар ара ярысларда ортакшылык этееклер.

Суьврете: «Мамьметекей» журнал редакторы А. Найманов эм яс йырлавы А.Аджиева.

Бабаюрт районнда «Еньюьв хаты» деген акциясы Сталинград туьбинде каты соьгсларга 74 йыл болувына баьгсланып озгарылды. Шара Геметюбе орта мектебининь ТОКС катнасувшыларынын уйгынлавы ман озгарылды. Шара «Еньюьв хаты» деген Савлайроссиялык патриотлык акциясы бойынша оьтти.

Халклардын коьрсеткен йигитлик уьлгисин, тарихлик эстелиги несилден-несилге коьшуьвин саклав акциядын бас мырады эм борышы эди.

– Соьгс йыллары бизден алыска кетеди. Арамыздан ветеранлар да кешедилер. Халктын эсинде оьлимсиз йигитликлер эм соьгс йылларынын кайгылы куьнлери буьгуьнге дейим де яшайды. Фронттан келген хатлар, колдан ясалган каьгьттан уьшкыл хатлар, боьтен де, уйкен несилге таныс болган. Ол ян берген йигитлердинь тирилерге оьсиети болады.

Кишкей уьшкыл хатларды аьскершилердинь аналары эм кыскаькьлылары аьдуювлеп караганлар. Ама дайым да онда ийги хабарлар болмаган. Сол заманда да хатларды юрек янында саклаганлар. «Еньюьвдинь хаты» деген акциясы элимиздинь тарихиндеги эстеликли куьнлерге баьгсланган эди. 27-нши январьде Ленинград блокада-сы босатылган эм 2-нши февраль – Сталинград туьбиндеги немец-фашист аьскерлерин

совет аьскерлери мен буьзгышлав куьни деп белгиле. «Еньюьв хаты» деген акциясы мине бир неше йыллар бойы элимизде озгарылып келеди. Соьгс уьшкыл хатларын «Еньюьв волонтеры» деген ТОКС катнасувшылары соьгс ветеранларына бердилер. Сол хатлар ман окувшылар Уьллы Аталык соьгс катнасувшыларына юреклеринде болган озь йылувын да савкатладылар, – деди школа етекшининь орынбасары, ТОКС етекшиси Разият Амангулова.

Акция катнасувшыларына Сталинград каласы уьшин соьгскан аьскершилердинь йигитликлери, эстеликли куьни акында тарих дерисиннен окутувшылар Муминат Амангулова, Альпият Акбузавова хабарладылар.

– Оьткен йыл район аькимбасы Э.Карагишиевтинь демевлиги мен Геметюбе авылынын ТОКС штабынын катнасувшылары «Россия патриотлары» деген форумда озь районы атыннан ортакшылык эттилер, – деп белгилейди район администрациясынын Яслык орталыгынын етекшиси Г.Османов. Сондай туьрли оьлшемдеги шараларда катнасув яс аьдеме патриотлык сезимлерин беркитеди. Бизим катнасувшылар уьшин бу аьдеттеги куьн болып калмай, а коьпмиллетлик элимиз уьшин уллылык белгиси болатоганы бек суьйиндиреди, – дейди Османов.

Суьврете: шарадан коьринис.

си Л.Горохова эм окувшылар ман иси бойынша китапханадын бас куьлыкшысы В.Костина Эльвирага Сый грамотасын тапшырдылар эм китап савгаладылар.

Талаплы окувшыды школа етекшиси Г.Манапова, окутувшылар эм йогары класс окувшылары кутладылар.

– Китаплер коьп окын-

Э.Шамакаевады ярыста еньюьви мен кутлап.

– Мектебимиздинь окувшысы ярыс еньюьвшиси болганы бизди бек суьйинтеди. Балалар яратувшылыгын китап, китапхана аркалы оьрлендирув бек маьнели деп санайман. Биз билимлендирув эм тербиялав исинде сол затка уйкен маьне беремиз, – дейди Г.Манапова.

Суьврете: еньюьвши Эльвира Шамакаева окутувшылары ман.

Кате баасы – аьдем яшавы

Оьткен 2016-ншы йыл декабрь айда Россия Федерациясынынъ Оькимети йол-юрис катнасувшыларынынъ законшылыкты тутувын кеплендируьвге, коьлик алатларынынъ йолдынъ карсылас юрисининъ кесегине шыгувы ман байланыслы йол-коьлик кателерининъ алдын шалувга каратылган Шаралар планын беркиткен. Соны ман байланыста газетамыздынъ оьз хабаршысы РФ МВД-нынъ Ногай район боьлигининъ ГИБДД боьлигиндеги ДПС тамада инспекторы, полиция капитаны Амир Амирбекович Шабанов пан йолыгысып, йол-юрисининъ кавыфсызлыгы акында хабарласкан.

– Амир Амирбекович, ызгы йылларда элимиз, сонынъ санында республикамыз, районимыздынъ автойолларында йол коьлик кателери эм соларда оьлетанган, яраланатан аьдемлер саны коьбееди. Ногай район йоллары бойынша бу яктан оьткен йылдынъ статистика билдируьвлери кайдай экен?

– Хабарласувымыздынъ басында ок йол-юрисининъ йорыкларын бузув бойынша статистика билдируьвлерине эс этейик. Былтыр Ногай районнынъ автойолларында бир неше авыр йол-коьлик кателерининъ сырагысында аьдемлер оьлгенлер. Айтпага, 2016-ншы йылдынъ 16-ншы мартында Терекли-Мектеб – Карагас автойолынынъ 90-ншы шақырымында автокоьлик йолдан шыгып кетип, тамамында 1 аьдем оьлген. Сол йыл 14-нши майда Терекли-Мектеб – Нариман автойолында автокоьлик коьлиги велосипедистти урган эм бу кате сырагысында велосипедист оьлген. Солай ок Терекли-Мектеб – Карагас автойолында болып оьткен катеден сонъ 1 аьдем оьлген эм 1 аьдем яраланган, Терекли-Мектеб – Червленные Буруны автойолында – 1 аьдем оьлген, 3 аьдем яраланган.

Былтыр район еринде август айы йол-коьлик кателерине «бай» болып шыкты. 3-нши августта Бораншы – Карагас автойолында автокоьлик водители карсылас йол кесегине шыгып кетип, ога карсы келеяткан автомашина ман урынган. Сонынъ сырагысында 1 аьдем оьлген, 1 аьдем яраланган. 8-нши августта Терекли-Мектеб – Нариман автойолында водительдинъ куьнасиннен автомашина карсылас йол кесегине шыгып, карсы айдап келеяткан коьлик пен урынган. Бу йол-коьлик катесиннен себеп 1 яс авылдасымыз ян берген, экиншиси яраланган. Соннан уьш куьн оьткен сонъ авыр кате эндигиси Терекли-Мектеб – Карагас автойолынынъ Карагаска карап бурыла-таган еринде болган. Сонынъ тамамында автомашина авдарылып, тагы бир яс авылдасымыз ян берген.

Оннан баскалай, озган йыл бойынша «сельсовет Арсланбековский» МО еринде бир йол-коьлик катеси болган эм 2 аьдем яраланган. «Село Терекли-Мектеб» МО авыл йолларында 11 йол-коьлик катеси болып оьткен, 10 аьдем яраланган.

– Бирер водительлердинъ йолдынъ карсылас кесегине шыгувынынъ бас себеплери эм солардынъ сырагылары не зат пан байланыслы экен?

– Элимизде болатан йол-

коьлик кателерининъ хыйлысынынъ бас себеби – ол йол юрис йорыкларынынъ 9-ншы басын бузув болады, олай дегени бирер водительлердинъ карсылас йол кесегине шыгувы. Йол юрис йорыкларын бузувлардынъ бу кеби кайсы заманларда да авыр кателерге аькеледи. Эгер бир водитель автомашинасы ман карсылас йол кесегине шыгып кетсе, ол оьзине карсы келеяткан йол коьлиги мен урынганда, солардынъ тезлик оьлшемлери косыладылар. Айтпага, бир автомашина саатке 100 шақырым ман, экиншиси – 90 шақырым ман келеяткан болса, олардынъ урынув куьши 190 шақырымга етиседи. Олай дегени, бир автомашинадынъ баскасына урынувынынъ куьши йол шетинде кадалып турган бетон курылысына урынганга тенъ болады. Мундай ерде салон ишинде олтырган эм айырым кетен байлавышы ман оьзин байламаган йолавшы айлап та бек кателенмеге болады: ол кабинадан ушып шыгады. Соннан тура йол инспекторы водительлерге эм йолавшыларга оьзлерин олтыраларга беркитинъиз деп токтавсыз эсин саладылар.

Автомашинадынъ анъсыздан карсылас йол кесегине шыгувы ога карсы келеяткан автомобиль водителине оьз коьлигин йолдан тайдырмага бир амал да калдырмайды. Соннан себеп мундай аьлде йол юрис йорыклары каты бузылады. РФ КоАП 12.15-нши статьясынынъ 4-нши кесегинде белгиленген йол юрис йорыкларын бузганы эм йолавшыдынъ алган яраларынынъ авырлыгына коьре куьнали водителге административлик дембиси (штраф, коьликти айдава ыхтыярын алув) эм солай ок РФ Уголовлык кодексининъ 264-нши статьясынынъ 1-нши кесегине коьре 7 йылга дейим уголовлык яваплыгы каралады. Соны ман бирге «Гражданиннинъ муьлкине эм оьзине келтирилген зарар толы оьлшеминде кайтарылма-

га керек» деп Граждан кодексининъ 1064-нши статьясында айтылган.

– Аьли коьп ерлерде эм бизим район йолларында да йол юрис йорыкларынынъ энъ кереклисин де билмейтаган бирер водительлер йолыгады. Сондайларга дембиси йок па?

– Ызгы йылларда автойолларда водительлердинъ куьнаси мен коьп бузувлар болганнан себеп, былтыр элимизде «кавыфлы кепте айдав» деген соьз байланысы да киргистилген. Сондай айдав уьшин водительлер эндигиси административлик яваплыкка тартыладылар. Водительде 20 мынъ маьнеттинъ штрафыры йыйналган болса, РФ КоАП 17.15-нши статьясы сондай водительдинъ коьликти айдава ыхтыярын иркпеге амал береди. Водитель коьликти айдава ыхтыяры болмаган аьдемге автомашинасын айдамага берсе, ога 30 мынъ маьнет штраф салынады. Автомашинады ясы етпеген балаларга айдамага берсе, РФ КоАП 5.35-нши статьясына коьре «ата-ана ыхтыярларын тийисли кепте толтырмав эм ясы етпеген балады эсапка салув» деген дембиге йолыктырылады. А эгер водитель оьз коьлигин соны айдава ыхтыяры йок аьдемге берип, ол да йол-коьлик катесине туьсип оьлсе яде бу ерде баска бирер оьлсе де, коьлигин берген водитель мундай аьлде толы кепте материаллык эм уголовлык яваплыгына тартылады.

Йол юрисининъ йорыклары – ол яшав законы, неге десе коьлик алаты ол кайсы заманда да йогары кавыфлык пан байланыслы алат болып калады.

– Янъыларда бизим газета бетинде полиция етекшиисининъ ООП бойынша орынбасары А.Эдильбаевтинъ «Саклык тутылмага керек» деген макаласы астында «Редакциядан» деп аталган комментарийде «Биздеги йол инспекторларынынъ мундай терисликке куьши етпейтаган болса, ярамай ма Тарумов районнынъ йол инспектор-

ларын аькелмеге?» деген сорав салынган эди. Бу йыйма ГИБДД кулыкшыларын кирлемеге деген ниет пен язылмаган. Мунда «куьши» деген соьзге кулыкшылар саны, олардынъ техника ман канагатланув аьли, амаллары, баьри де киреди. Бу йыймада тек сорав салынады ярамай ма конъысы районнынъ ГИБДД кулыкшыларын аькелмеге, олар ман бирге арада бир тергев исин юритпеге деген маьнеде. Тек сорав. Мине сол соравга кайдай явап берерсиз?

– Биргелес рейдлер Дагестаннынъ Сырт зонасынынъ ОВД кулыкшыларынынъ биргелес аьрекет этуьв планы ман макул кепте юритилмеге ярайды. Сондай биргелес шаралар солай ок ерли ГИБДД кулыкшылары эм косымша эсапта баска ерли ОВД кулыкшылары ман бирге оьткериледи. РФ Оькиметининъ коьлем шараларды оьткерув акында токтасынынъ талаплавлары ман келисли кепте кызыксынувы бар органлар ман бирге тергевлер юритилмеген. Биз йол юрис йорыкларынынъ авария-кавыфлык бузувлары бойынша рейд оьткерувге ерли администрациялар, СМИ, ямагат туьзилеслерининъ (оьз эркли дружиналар, дин аьрекетшилери) ваькиллерин беринъиз деп айтканымызга да карамастан.

Йол юрис йорыкларын бузувлардынъ баслапкы себеби – водительлердинъ сол йорыклар акында билимсизлиги, органларда, администрацияларда, ер-ерде йорыкларды бузатан водительлердинъ кардаш-ювыкларынынъ барлыгы, дурысын айтканда, бизим ногайшылыгымыз. Оннан баскалай, йол-коьлик кателер болувынынъ тагы бир себеби – ол биздеги водительлердинъ автомобиль айдава аьзирлигининъ тоьменлиги. Соны ман бирге кайсы бир коьлик алатларынынъ техникалык аьлери де осал. ДР бойынша МВДнынъ УГИБДД ДПС кулыкшыларын шақырган ерде, аьдемлер телефон билдируьвлери, баска байланыс амаллары ман ДПС нарядлары келуьви акында бир-бирисине билдиредилер эм сол заманга йол уьстинде коьлик юриси таркайды. Район ериндеги кайсы бир водительди де биз тийисли дембиге йолыктырмага боламыз, тек олар сол баягы кардаш-ювыклык, ногайшылык аркасы ман дембиден кутыладылар. Бу ерде мен эгер аьр бир водитель йол юрис йорыкларын бузбаса, соларды тийисли кепте тутса, баьри зат та аьруьв болар демеге суьемен.

Районда йол юрис йорыкларын бузувларды фото эм видео-

техника амаллары ман язуьви алатларды йол бойында салмага акша карыжларын шыгарув акында авыл администрацияларына неше кере де тилек этуьвлеримиз явапсыз калады. Себеби – оларда акша карыжларынынъ йоклыгы.

Эндиги бир маьселе акында. Ясы етпеген балалардынъ коьлик айдавына, олардынъ йол бойы ман юрисине ата-аналар, уьйкенлер, ямагат эс этпейдилер. Район еринде балаларга йол уьстинде юрис сулыпларын уьйретуьв уьшин балалар майданынынъ (автогородок) йоклыгы да йол-коьлик кателер болувына оьз себебин этеди.

Оннан сонъ, район йолларындагы кате оьлшемин тоьменлетуьв эм водительлерге кавыфсыз йол юрис йорыкларын уьйретуьв тек ялгыз ОГИБДД кулыкшыларынынъ аркасы ман бажарылатан кулык туьвил. Ол ис РФ Оькиметининъ комплексли программасы оьлшеминде язылып белгиленген эм сол программа бизде тутылмайды. Бизде баьри зат та протокол тапшырмалары, акша карыжларынынъ йоклыгы акында язылма яваплар, бу соравлардынъ шешилуьвин келеяткан йылдынъ бюджетине киргистуьв акында соьз беруьвлер мен токталып калады. Соны ман бирге йол юрис йорыкларын бузган водительдинъ коьлигин штраф тоьленетаган ерге салув, ога штраф тоьлеттируьв деген демби этилинмейди, автомобильлерди тергев пункты йок.

– Йол юрис йорыкларын бузатанлардынъ атларын эм тукумларын газетага салмага ярамай ма?

– Эсирик аьлинде автокоьликти айдаганы уьшин административлик яваплыгына тартылган водительлерди намысландырув ниет пен олардынъ атларын эм тукумларын бизге газетада баспаламага ярамайды. Ол затты этпеге закон бойынша ыхтыяр берилмейди. Оннан сонъ мен, мысалы, шайыт документлери эм судтынъ карары болмай турып, аьне яде мене водитель эсирик эди деп те айтып болмайман. Тек айтпага боламан, аьр бир йол-коьлик кате бойынша бизде тергев юритиледи эм тийисли амаллар коьриледи. Болса да, эгер гражданин административлик бузуьвды яде уголовлык кыянатлыкты коьзи мен коьрген болса, ол сонынъ акында ыхтыяр саклавшы органларына билдирмеге, аьнлатув этпеге эм шайытларды коьрсетпеге борышлы.

Йол уьстинде яде йол бойы ман юрип бараяткан балалар – олар бизим келеектегимиз. Сол себептен коьлик алатын айдап бараяткан аьр бир аьдем онынъ колларында тек руль туьвил, ама баска бирердинъ яшавы да бар экенин эсинде тутпага керек.

Хабарласуьды
М-А.Ханов юриткен.

Яваплыкты тутып болув керек

«Россия Федерациясынынъ Уголовлык эм Россия Федерациясынынъ Уголовлык-процессуальли Кодексине уголовлык яваплыктан босатылув йорыгын эм негизин ийгилендирув сораулары бойынша туърленислер киритув акында» деген Федераллык законн кабыл этип алув ман байланыста Россия Федерациясынынъ айырым законодательный актларына туърленислер киритув акында» Федераллык законы ман (3.07. 2016 й., № 326-ФЗ) балаларын эм ислепп болмайтаган ата-аналарын саклавга акша тоълемегени ушин уголовлык яваплыктынъ туъзилувинде (РФ УК 157-нши статьисы) туърленислер киритилген.

Соны ман байланыслы 2016-ншы йылдынъ 15-нши июлиннен алып, Уголовлык Кодексининъ 157-нши статьисына коьре, эгер инсан сол

яваплыкка алдын бир неше кере тартылган болмаса, яваплыкка тартылмак. РФ-нынъ Уголовлык Кодексининъ 157-нши статьисына коьре, балаларга эм ислепп болмайтаган ата-аналарга тоъленмеге керек акша, бир себепперсиз, тоъленмесе эм алдын да бир неше кере сондай аял болган болса, ол административли яваплыкка тартылады.

РФ-нынъ Уголовлык Кодексининъ сол каралатаган кыянатлыгын эткен аьдем дембиге йолкытырылады, ол уш айдан бир йыл узагына дейим тутнакта олтырмага яде туъзетуув куллыклар этпеге керек болады.

Эгер алимент тоълемеге тийисли аьдем оьз борышын толтырмайтаган болса, административли яваплыкка тартылады. Сол Федераллык законы ман (№326-ФЗ) РФ административли правобузувлар

Кодексине янъы 5.35.1 статья киритилген.

РФ-нынъ административли правобузувлар Кодексининъ 5.35.1 статьисынынъ биринши кесегине коьре, балаларга эм ислепп болмайтаган ата-аналарга салынган заманына (эки яде артык айлар оьтип) акша тоъленмесе, тоълемеге керек аьдем яваплыкка тартылады. Ол 150 саьат узагында ислеппе яде 10-15 суткага тутнакка салынады эм 20 мынъ маьнет акшалай штраф та тоьлейди.

Административли правобузувлар акында протоколды салмага суд приставларынынъ ыхтыярлары бар. Биринши кере алимент тоълмеген аьдемлер уголовлык яваплыкка тартылмайдылар, ол административли правобузув деп саналады. Эгер сол ис бир неше кере кайтараланса, уголовлык иске айланады.

Бу тармакта да оьз йорыклары бар

Прокурор анълатады: сатув-алув тармагында юритилетан аьрекет бойынша оьз алдына тутылатан йорыклары бар. Эгер сол тармакта яде болса, кайдай да бир экономикалык аьрекет бойынша юридический болсын, яде айырым бир сатувшы, организация, булай граждандлар ара эрислесувлер тувган болса, сол исти арбитражный суд карайды.

Мысалы, эгер суд йосыгында юридический лицолардынъ экономикалык аьрекетини онынъ етекшисининъ ис аьрекетини бойынша карсы-

лас ойлар туватаган болса, сол да арбитражный судта каралады.

Судта, бир аьдемнинъ карсылас ойы болып, эрислесуви бойынша ис каралатаган болса да, сонда ол аьрекет этетан тармак та ортакшылык этеди.

Тек сол сорап, арбитражный яде

болса ортакюрисдикция бойынша, судта каралмага болады эм судка язган аьдемнинъ талаплавлары кайтип толтырылмага кереги белгили болады.

М. МАГОМЕДОВ,
юстициядынъ тамада маслагатшысы Ногай район прокурорынынъ коьмекшиси.

СЫРАГЫЛАР

Ис аьрекетимиздинъ тамамы

2016-ншы йылда Ногай районы бойынша ОМВД-сынынъ тергев боьлигининъ аьрекетини, план негизинде, Россия МВД-сынынъ нормативли актларына, уголовлык эм уголовлы-процессуальли талаплавларга келистирилип туъзилген эди.

2016-ншы йылдынъ 12 айы ишинде тергев боьликте 102 уголовлык ислер бар эди. Солардынъ 93-и тергевге алынган эм 37-си суд-

ка йиберилген. Сол судка йиберилген ислер бойынша 41 аьдем куьнали деп белгиленген, тагы да 27 уголовлык ислер тергевге косылган, 24 уголовлык ислер токтатылган, 3-ви – тергев астында. Законга карсы уголовлык яваплыкка тартылганлар болмадылар. Тергелген уголовлык ислер ишинде 13-и коррупция негизли эди.

Сапатлы профилактикалык ислер юргеннен себеп-

ли, ясы етпегенлер эм олар катнасып кыянатлыклар этилмедилер.

Солай ок уголовлык ислер бойынша физический эм юридический лицоларга йойым келтирилген болса, солар толыстырылады. 2016-ншы йылда 3 миллион акшалай келтирилген йойым толыстырылган эм 538 миллион акшага келетан муькти кулланувга тыйдажылык салынган.

2016-ншы йылда Рос-

сия ОМВД-сынынъ тергев боьлигининъ куллыкшылары тергев ислер юритетан шакларда 39 кыянатлык этилмеге болатан аьллер аяланган.

Ногай районы бойынша Россия ОМВД-сынынъ тергев боьлиги уголовлык исти аянавдан баскалай, процессуальли касиетли профилактикалык кеплерди де кулланадылар. Солардынъ ишинде кенъ йыйлганлардынъ бириси –

туърли ис коллективлерде, окуп учреждениелерде, халктынъ алдында, СМИ амалламалары аркалы соьйлев, право темаларына лекциялар эм хабарласувлар юритув.

Тергев боьликтинъ куллыкшылары ман ис нызаны бузылмаган, олар бес кере сыйга тийисли болганлар.

2017-нши йылда Ногай районы бойынша ОМВД-сынынъ тергев боьлиги-

нинъ алдында – заманы ман эм сапатлы кепте уголовлык ислерди тергев, процессуальлик карарлар бойынша яваплыкты куьшейтув, тергев ислер бойынша законды тутув, куллыкшылардынъ нызамын беркитув, материаллык йойым келтирилгенлерге заманы ман сол йойымды толыстырувды канагатлав, коррупция ман куьрес юритув борышлар салынганлар.

Йол-юрис кателер себеплери эм алдын шалув

Йол-юрис бойынша кавыфсызлыкты канагатлав – кенъ планлы кыйын ис. Сонынъ ушин йол-юрис кателерининъ эм йол-коьлик кыянатлыклардынъ алдын шалув шаралар комплексли касиетли болмага тийисли. Йол-юрис кателерининъ алдын шалувы сол ок йоллардагы кыянатлыклардынъ кемуьвине себеплик этеди.

Специалистлердинъ ойларына коьре, йол-юрис кагыйдаларын билув йолда керекли кавыфсызлыкты тутувдынъ тек 10 проценти болады. Баскалай, коьп затлар йолда болатан аьллерге эм коьлик айдавшыдынъ сулыбына коьре болады.

Ногай районы бойынша Россия автойолында йол-юрис кавыфсызлыгын канагатлайды. Болса да, этилетан куллыклар аз

боладылар, ызгы заманларда йол-юрис кателери коьбейип барады.

2016-ншы йылдынъ 25-нши августында 10 саьат 5 такыйкада «Кизляр – Терекли-Мектеб – Ставрополь крайынынъ япсары» автойолында ДР Ногай районынынъ Калинин авылынынъ яшавшысы, 1989-ншы йыл тувган, А.С.Акбердиев ВАЗ-217030 маркалы, К677 СМ 05 регистрацияланган белгилери болган автомашинасы ман, айтылган йолдынъ куьнбатар бетине карап бараятырганда йол-юрис кагыйдаларынынъ 10.1 пунктынынъ 1-нши кесегине коьре, правойорыкларды бузып, йогарыда айтылган маркалы автокоьликти авдарган. Сол этилген йол-юрис катеси бойынша сол ок маркалы автомаши-

надынъ ишинде болган ДР Ногай районынынъ Терекли-Мектеб авылынынъ яшавшысы М. Б. Язлиева-дынъ, 1993-нши йыл тувган, ден савлыгына зыян келтирилген. Оьзининъ ислери мен А.С. Акбердиев РФ УК 264 статьисынынъ 1-нши кесегине коьре, тийисли правойорыкларды бузып, аьдемнинъ ден савлыгына зыян келтирген.

2016-ншы йылдынъ 20-ншы июнинде, 20 саьат 30 такыйкада, ДР Ногай районынынъ Терекли-Мектеб авылынынъ ясы етпеген авылынынъ яшавшысы Ф.Н. Кишибаев ДР Ногай районынынъ Калинин авылынынъ яшавшысы С.К. Аджековтынъ М888 РК 05 патшалык регистрацияланган белгилери болган, Тойота-Ленкрузер-200 маркалы автомашинасын авдарган. Сол авда-

рылув бойынша орталык больницадынъ хирургия боьлигине Ф.Н.Кишибаев, А.А.Мамаев, Н.А. Маликов, М.М.Аджеков туьскенлер.

Ф.Н.Кишибаевтинъ эткен иси бойынша кыянатлык себеплери бар деп белгиленген, ама ол, 16 ясына толмаганнынъ себепли, уголовлык яваплыкка тартылып болмайды. Сонынъ ушин ога уголовлык ис ашылмаган, ама РФ КоАП 12.7 статьисынынъ биринши кесегине коьре административли правойорык бузылганы акында материал йыйылган.

2016-ншы йылдынъ 19-ншы августында, 19 саьат 30 такыйкада, «Карагас – Терекли-Мектеб – Кизляр» автойолдынъ 93,9 шакырымында ДР Ногай районынынъ Червленные-Буруны авылынынъ яшав-

шысы Т.К. Карамуллаев, 1980-нши йыл тувган, эсириклей ВАЗ 21110 патшалык А 636 УУ 90 рус. белгилери болган автокоьлиги мен карсы йолга шыгып, Орта-Тоьбе авыл яшавшысы А.З.Салыкаевтинъ, 1958-нши йыл тувган, ГАЗ-2410 маркалы, Н 075 АХ 26 рус. патшалык номерлери мен автокоьлигин туьйген. Сол авария бойынша А.З. Салыкаев эм сол автокоьликтеги ДР Ногай районынынъ Бораншы авылынынъ яшавшысы Р.Янгазиев, 1983-нши йыл тувган, Ногай районынынъ орталык больницасына туьрли яралары ман туьскенлер.

Биз сондай йолда болатан аьллердинъ бир неше мысалларын да келтирге боламыз. Тек бир правосаклав органлардынъ кул-

лыкшылары ман бу маьселе шешилип болмайды. Районымызда коьлик бек коьп, соларды ясы етпегенлер де, тийисли сулыбы йоклар да айдайдылар, араларында эсирик аьлде олтыратаганлар да боладылар.

Сыйлы район яшавшылары, оьзинъиздинъ автокоьлигинъизге эсирик аьлде олтырманъыз, йол-юрис кагыйдаларын тутынъыз, алдынъызга шыгатаган баска автокоьлик айдавшылардынъ янъылысларын коьрип болынъыз.

Сол янъылысларга коьре, сиз дурыс йолга шыгынъыз, сол заман сиз йол-юрис кателериннен сакланарсыз.

Р. ЗАРГИШИЕВ,
Ногай районы бойынша Россия ОМВД-сынынъ тергев боьлигининъ етекииси юстиция подполковниги.

ИЗВЕЩЕНИЕ

О ПРОВЕДЕНИИ ОТКРЫТОГО АУКЦИОНА ПО ПРОДАЖЕ ПРАВА НА ЗАКЛЮЧЕНИЕ ДОГОВОРА АРЕНДЫ НА ЗЕМЕЛЬНЫЕ УЧАСТКИ ИЗ ЗЕМЕЛЬ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО НАЗНАЧЕНИЯ, НАХОДЯЩИХСЯ В МУНИЦИПАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ

Администрация МО СП «село Кунбатар» Ногайского района РД сообщает о проведении открытого аукциона по закрытой форме подачи предложений о цене на право заключения договора аренды земельных участков из земель сельскохозяйственного назначения, находящихся в муниципальной собственности.

Решение о проведении открытого аукциона: Постановление главы администрации МО СП «село Кунбатар» Ногайского района РД от «03» февраля 2017г. №38.

Организатор аукциона (Продавец): администрация МО СП «село Кунбатар» Ногайского района РД.

Форма торгов: открытый аукцион по закрытой форме подачи предложений по цене.

Место проведения аукциона: 368855 Республика Дагестан, Ногайский район с.Кунбатар (здание администрации сельского поселения). Контактный телефон: 8-928-046-07-05.

Сведения о земельных участках, начальная цена продажи права заключения договора аренды:

Предмет аукциона:

Лот № 1.Часть земельного участка с кадастровым номером 05:03:000005:1432/27 общей площадью 429 (четыреста двадцать девять) га пастбища из земель сельскохозяйственного назначения, находящийся по адресу: Республика Дагестан Ногайский район на территории МО СП «село Кунбатар», для сельскохозяйственного производства. Начальная выкупная стоимость права аренды земельного участка – 44616 (сорок четыре тысяча шестьсот шестнадцать) руб.00коп. Сведения об обременении: отсутствуют.

Сумма задатка составляет 20 % от начальной цены – 8923 (восемь тысяча девятьсот двадцать три) рублей.

Лот № 2. Часть земельного участка с кадастровым номером 05:03:000005:1432/28 общей площадью 100 (сто) га пастбища из земель сельскохозяйственного назначения, находящийся по адресу: Республика Дагестан Ногайский район на территории МО СП «село Кунбатар», для сельскохозяйственного производства. Начальная выкупная стоимость права аренды земельного участка – 10400 (десять тысяча четыреста) руб.00коп. Сведения об обременении: отсутствуют.

Сумма задатка составляет 20 % от начальной цены – 2080 (два тысяча восемьдесят) рублей.

Лот № 3. Часть земельного участка с кадастровым номером 05:03:000005:1432/29 общей площадью 369 (триста шестьдесят девять) га пастбища из земель сельскохозяйственного назначения, находящийся по адресу: Республика Дагестан Ногайский район на территории МО СП «село Кунбатар», для сельскохозяйственного производства. Начальная выкупная стоимость права аренды земельного участка – 38376 (тридцать восемь тысяча триста семьдесят шесть) руб.00коп. Сведения об обременении: отсутствуют.

Сумма задатка составляет 20 % от начальной цены – 7675 (семь тысяча шестьсот семьдесят пять) рублей.

Лот № 4. Часть земельного участка с кадастровым номером 05:03:000005:1432/30 общей площадью 105 (сто пять) га пастбища из земель сельскохозяйственного назначения, находящийся по адресу: Республика Дагестан Ногайский район на территории МО СП «село Кунбатар», для сельскохозяйственного производства. Начальная выкупная стоимость права аренды земельного участка – 10920 (десять тысяча девятьсот двадцать) руб.00коп. Сведения об обременении: отсутствуют.

Сумма задатка составляет 20 % от начальной цены – 2184 (два тысяча сто восемьдесят четыре) рублей.

Лот № 5. Земельный участок с кадастровым номером 05:03:000005:1643 общей площадью 147 (сто сорок семь) га богарной пашни из земель сельскохозяйственного назначения, находящийся по адресу: Республика Дагестан Ногайский район на территории МО СП «село Кунбатар», для сельскохозяйственного производства. Начальная выкупная стоимость права аренды земельного участка – 26754 (двадцать шесть тысяча семьсот пятьдесят четыре) руб.00коп. Сведения об обременении: отсутствуют.

Сумма задатка составляет 20 % от начальной цены – 5351 (пять тысяча триста пятьдесят один) рублей.

Лот № 6. Земельный участок с кадастровым номером 05:03:000005:1644 общей площадью 125 (сто двадцать пять) га богарной пашни из земель сельскохозяйственного назначения, находящийся по адресу: Республика Дагестан Ногайский район на территории МО СП «село Кунбатар», для сельскохозяйственного производства. Начальная выкупная стоимость права аренды земельного участка –

22750 (двадцать два тысяча семьсот пятьдесят) руб.00 коп.

Сумма задатка составляет 20 % от начальной цены – 4550 (четыре тысяча пятьсот пятьдесят) рублей.

Лот № 7. Земельный участок с кадастровым номером 05:03:000005:1628 общей площадью 38 (тридцать восемь) га богарной пашни из земель сельскохозяйственного назначения, находящийся по адресу: Республика Дагестан Ногайский район на территории МО СП «село Кунбатар», для сельскохозяйственного производства. Начальная выкупная стоимость права аренды земельного участка – 6916 (шесть тысяча девятьсот шестнадцать) руб.00коп. Сведения об обременении: отсутствуют.

Сумма задатка составляет 20 % от начальной цены – 1383 (одна тысяча триста восемьдесят три) рублей.

Лот № 8. Земельный участок с кадастровым номером 05:03:000005:1629 общей площадью 37,5 (тридцать семь, 5) га богарной пашни из земель сельскохозяйственного назначения, находящийся по адресу: Республика Дагестан Ногайский район на территории МО СП «село Кунбатар», для сельскохозяйственного производства. Начальная выкупная стоимость права аренды земельного участка – 6825 (шесть тысяча восемьсот двадцать пять) руб.00коп. Сведения об обременении: отсутствуют.

Сумма задатка составляет 20 % от начальной цены – 1365 (одна тысяча триста шестьдесят пять) рублей.

Лот № 9. Земельный участок с кадастровым номером 05:03:000005:1072 общей площадью 148,2 (сто сорок восемь,2) га богарной пашни из земель сельскохозяйственного назначения, находящийся по адресу: Республика Дагестан Ногайский район на территории МО СП «село Кунбатар», для сельскохозяйственного производства. Начальная выкупная стоимость права аренды земельного участка – 26972 (двадцать шесть тысяча девятьсот семьдесят два) руб.40коп. Сведения об обременении: отсутствуют.

Сумма задатка составляет 20 % от начальной цены – 5394 (пять тысяча триста девяносто четыре) рублей.

Лот № 10.Часть земельного участка с кадастровым номером 05:03:000005:1234/2 общей площадью 41 (сорок один) га богарной пашни из земель сельскохозяйственного назначения, находящийся по адресу: Республика Дагестан Ногайский район на территории МО СП «село Кунбатар», для сельскохозяйственного производства. Начальная выкупная стоимость права аренды земельного участка – 7462 (семь тысяча четыреста шестьдесят два) руб.00коп. Сведения об обременении: отсутствуют.

Сумма задатка составляет 20 % от начальной цены – 1492 (одна тысяча четыреста девяносто два) рублей.

Лот № 11.Часть земельного участка с кадастровым номером 05:03:000005:1234/1 общей площадью 43 (сорок три) га богарной пашни из земель сельскохозяйственного назначения, находящийся по адресу: Республика Дагестан Ногайский район на территории МО СП «село Кунбатар», для сельскохозяйственного производства. Начальная выкупная стоимость права аренды земельного участка – 7826(семь тысяча восемьсот двадцать шесть) руб.00коп. Сведения об обременении: отсутствуют.

Сумма задатка составляет 20 % от начальной цены – 1565 (одна тысяча пятьсот шестьдесят пять) рублей.

Лот № 12.Часть земельного участка с кадастровым номером 05:03:000005:1234/9 общей площадью 43 (сорок три) га богарной пашни из земель сельскохозяйственного назначения, находящийся по адресу: Республика Дагестан Ногайский район на территории МО СП «село Кунбатар», для сельскохозяйственного производства. Начальная выкупная стоимость права аренды земельного участка – 7826 (семь тысяча восемьсот двадцать шесть) руб.00коп. Сведения об обременении: отсутствуют.

Сумма задатка составляет 20 % от начальной цены – 1565 (одна тысяча пятьсот шестьдесят пять) рублей.

Лот № 13.Часть земельного участка с кадастровым номером 05:03:000005:1234/3 общей площадью 55 (пятьдесят пять) га богарной пашни из земель сельскохозяйственного назначения, находящийся по адресу: Республика Дагестан Ногайский район на территории МО СП «село Кунбатар», для сельскохозяйственного производства. Начальная выкупная стоимость права аренды земельного участка – 10010 (десять тысяча десять) руб.00коп. Сведения об обременении: отсутствуют.

Сумма задатка составляет 20 % от начальной цены – 2002 (два тысяча два) рублей.

Лот № 14.Часть земельного участка с кадастровым номером

05:03:000005:1234/8 общей площадью 46 (сорок шесть) га богарной пашни из земель сельскохозяйственного назначения, находящийся по адресу: Республика Дагестан Ногайский район на территории МО СП «село Кунбатар», для сельскохозяйственного производства. Начальная выкупная стоимость права аренды земельного участка – 8372 (восемь тысяча триста семьдесят два) руб.00коп. Сведения об обременении: отсутствуют.

Сумма задатка составляет 20 % от начальной цены – 1674 (одна тысяча шестьсот семьдесят четыре) рублей.

Лот № 15.Часть земельного участка с кадастровым номером 05:03:000005:1234/10 общей площадью 64 (шестьдесят четыре) га богарной пашни из земель сельскохозяйственного назначения, находящийся по адресу: Республика Дагестан Ногайский район на территории МО СП «село Кунбатар», для сельскохозяйственного производства. Начальная выкупная стоимость права аренды земельного участка – 11648 (одиннадцать тысяча шестьсот сорок восемь) руб.00коп. Сведения об обременении: отсутствуют.

Сумма задатка составляет 20 % от начальной цены – 2329 (два тысяча триста двадцать девять) рублей.

Дата начала приема заявок на участие в аукционе: заявки на участие в аукционе принимаются в запечатанном конверте в течение 30 дней со дня опубликования настоящего извещения в СМИ по адресу: 368855 Республика Дагестан Ногайский район с.Кунбатар (здание администрации сельского поселения) по рабочим дням с 8.00 до 17.00 по московскому времени.

Для участия в аукционе необходимо представить:

- заявку на участие в аукционе;
- пакет документов, прилагаемых к заявке.

Указанные документы в части их оформления и содержания должны соответствовать требованиям законодательства РФ.

Информацию об условиях проведения аукциона, условиях приема заявок, конкурсную документацию, форму заявки, проект договора аренды, сведения о выставленных на продажу права аренды земельных участках, а также перечень документов, прилагаемых к заявке можно получить с момента начала приема заявок по вышеуказанному адресу Продавца.

Вместе с заявкой претенденты должны подать следующие документы:

для физических лиц – документ, удостоверяющий личность, ИНН или доверенность представителя, документ, подтверждающий внесение задатка;

для юридических лиц – заверенные нотариально копии учредительных документов, свидетельство о государственной регистрации юридического лица, документ, подтверждающий внесение задатка.

Задаток вносится по реквизитам: УФК по РД (Администрация МО СП «село Кунбатар» л/с 03033928270)

Банк: Отделение- НБ Республика Дагестан г.Махачкала, БИК – 048209001, Р/сч. – 40204810100000000496,

ИНН – 0525001149, КПП – 052501001, ОГРН-1020501443907,ОКАТО-82240000003,КБК-001 11105025100000 120, (средства от продажи права на заключение договора аренды за земли, находящиеся в собственности поселений), назначение платежа – обеспечение заявки на участие в аукционе).

Договор аренды заключается по истечении 5 дней со дня подписания протокола проведения аукциона. Срок договора аренды устанавливается в соответствии со ст.9 Федерального Закона РФ «Об обороте земель сельскохозяйственного назначения» № 101-ФЗ от 24.07.2002 года.

Дата, время и место определения участников аукциона: рабочий день после истечения 30 дней со дня опубликования настоящего извещения в СМИ в 9 час. 00 мин. по московскому времени по адресу: 368855 Республика Дагестан Ногайский район с.Кунбатар (здание администрации сельского поселения)

Расходы на оформление права аренды в полном объеме возлагаются на покупателя.

Суммы задатков, внесенные претендентами (кроме победителя), возвращаются им в течение 3 (трех) банковских дней со дня подписания протокола о результатах торгов. Продавец вправе отказаться от проведения открытого аукциона в сроки, установленные ст.448 ГК РФ.

Предоставление документов для принятия участия в аукционе, оформления заявки, договора о задатке и место проведения аукциона: Республика Дагестан Ногайский район с.Кунбатар (здание администрации сельского поселения).

Контактный телефон: 8-928-046-07-05.

Бариев А.Б.

Сведения о численности муниципальных служащих администрации МО СП «сельсовет Ортатюбинский»

Ногайского района РД с указанием фактических затрат на их содержание за 3-4 квартал 2016 г.

№ п/п	наименование должностей	к-во шт.ед.	денеж. вознагр.	ежемесяч. ден. вознаграгр	должност.ок лад	оклад за кл. чин	ежемесячные дополнительные выплаты				районный коэффициент	итого за 1 месяц	итого за 3-4 квартал
							за выслуг	за осо- бые усл.	премия за вып. особых	ежемес яч.ден. поощре			
1.	глава администрации- Отегенов З.М.	1	10620	10620							4248	25488	153260
2.	Секретарь главы МО – Абубекерова С.Е.	1			2459	1007		3688		8852	3201	19207	115313
		2	10620	10620	2459	1007		3688		8852	7449	44695	268573

Глава администрации МО СП«сельсовет Ортатюбинский»

З.М. Отегенов

ЭСТЕЛИКЛИ ЭСКЕРУЪВЛЕР

Владимир Коренякодынъ шоьлде калдырган ызы

Эндиги бизден алыс 1993-нши йылда Ногай тарих-уьлке танув уйине уьш аьдем келип кирдилер. Солардынъ бириси бизим ердесимиз, ол заманда Ростов патшалык университетининъ тарих факультетининъ студенти Ахмет Аминович Ярлыкапов эди. Экиншиси, орта ясындагы бийик бойлы эр киси, озьин Москвадагы Куьнтувар халкларынынъ саниятларынынъ патшалык уьлке танув уйининъ бас илми куллыкшысы, тарих илмилер кандидаты Владимир Александрович Кореняко деп атады. Уьшинши йолдас сол ок уьлке танув уйининъ суьвретке алувышы Евгений Иванович Желтов эди. Сол заман бирев де В.Кореняко ман Ногай уьлке танув уйининъ ис катнасувы сонъында солай да берк, узьин болар экен деп ойламаган эди. Бу байланысымызды Владимир Александровичтинъ анъсыздан замансыз дуьнядан таювы тек боьлди. Сондай катнасувымыздынъ сырагысы етимисли болды: ол зат Ногай шоьлининъ уьлке танув исине уьйкен косымын этти. Бизим ис байланысымыздынъ энъ маьнели эм бас йолы Ногай районьнда юритилген археологиялык казув ислери болады.

Аьдемлер тарихинде «халклар саьнелери» деген анълам бек аьруьв белгили. Соьйтип оьмирден-оьмирге бурынгы аьдемлер коьшуьвлери, айтылган аьскер юрислери, белгили савда йоллары оьтетаган регионларды атаганлар. Россия кубыласында сондай «халклар саьнесининъ» бириси деп Сырт-Куьнбатар Каспий бойлары эм энъ де бас деп Терик пен Куьми йылгалары арасындагы Ногай шоьллиги болганы белгили.

Кавказ – ол Европа эм Азия арасында турган уьйкен оравлык деп саналган эм кайсы заманларда да оны куьнтувардан айланып оьтпеге онъайлы болган. Сол себептен Дагестаннынъ туьзлик ягы дайым да бурынгы эм орта оьмирлердеги тарихлердинъ коьп маьнели озггерислери оьткен ерлер деп саналган. Бу ерлер мен Закавказье, Ювык Куьнтуварга эм Куьнбатар Европага оьзлерининъ согыс йоллары ман гуннар, скифлер, хазар-

лар юрип озганлар. Соьйтип, XIII оьмирдинъ басында Каспий бойындагы авлаклар ман Шынъгыз ханнынъ, XIV юзьыллыктынъ ызында Темирдинъ аьскерлери оьткенлер.

Бу айтылган фактлар коьптен бери Ногай шоьллигине археологлардынъ эслерин каратпага керек эдилер. Дагестаннынъ, Шешен Республикасыннъ, Ставрополь крайыннъ конъгысы районларьнда заман-заманы ман бир кишкей казув ислери сама оьткерилетаган болса, Ногай району бир де археологлардынъ аягы баспаган ерлер болып калганлар. Тек бирерде мунда келип кететаган археологлар кумлар арасыннан табылатаган алатларды йьятаган болганлар, оннан сонъ экспедициялар оьзлери уьшин коьрнекли эм аьдетли тарих эстеликлерине йолланганлар. Ол зат, боьтен де Ногай шоьллигиндеги бурынгы тоьбелер (курбанлар) сонда ок та коьзге илинетаган тоьбелер болганга, сейирли ис болып коьринеди. Ногай шоьллигиндеги тоьбелер – дуп-дурыс кепли ыспайы тоьбелер, олар эндиги де йолавышыдынъ коьзлерине узактан ок коьринедилер эм аьли де коьп заманлар каравшылардынъ коьзлерин суьйинтип тураяклар.

Мага бу сорав коьптен бери нава бермейтаган эди. Туьрли илми ерлерге тилек этуьвлеримнен пайда болмады. Ызында тек В.Коренякодынъ Ногай районуна келуьви бу маь-

селеди ериннен козгамага багайт берди.

Ногай району еринде археологиялык эстеликлерининъ эки туьрли кеби бар: бириншиси – тоьбелер (курбанлар). Солар ер уьстине тоьгерек кебинде балшыктан уьйилгенлер эм оьзлери астында эски камырларды ясырадылар. Экиншиси – кум адырлары, солардынъ уьстинде арада эски алатлар (саздан этилинген сав уьйкен савытлар эм солардынъ кесеклери, мойыншаклар, оклардынъ ушлары эм коьп баска затлар) табыладылар.

Сондай биргелес аьрекетимиз сырагысында 1995-нши йылда Ногай уьлке танув уйининъ экспедициясы алдынгы «Карасув» совхозыннъ ызанларында ерлескен бир тоьбеди казды. Ол замандагы Ногай район администрациясы аькимбасы А.Аджиевтинъ етекшилиги мен бу тоьбеди казувды карыжлавды мойынына алды. Уйгьнлав ягын – мен, илми ягын В.Кореняко басшылады.

Бу дуьнядан тайганлардынъ камырлары уьстине ер балшыгын уьюв шоьл халклары арасында багыртас оьмирдинъ ызында яде ез оьмирининъ басында (бизим эрага дейим IV мынъйыллыктынъ ызы – III мынъйыллыктынъ басы) шыгады. Соьйтип курылган биринши тоьбелер кишкей оьлшемли эдилер, ама солардынъ коьбиси сонъында уьйкен тоьбелердинъ негизлери болдылар. Боьтен де ызгы заманларда

шоьл яшавшылары, янъы тоьбелер уьйип олтырмай, алдынгы эскилердинъ уьстилерине балшык косып турганлар. Бурынгы тоьбеге мейитти коьмген сонъ, аьдемлер сол камыр уьстине тагы да топырак уье бергенлер. Соьйтип тоьбе оьлшеми оьсе берген, сондай зат бир кере тувыл, бир неше кере болып турган. Бизим Ногай шоьллигинде мундай тоьбелер уьстинде XVII – XIX оьмирлерден алып келетаган мусылман сынтасларын да коьрмеге болады.

«Карасув» тоьбеси яде, илми тилинде айтылганлай, 1-нши номерли тоьбе сондай эки кабат коьмуьвлер этилинген тоьбединъ уьлгиси эди. Алдынгы эски дегенде эски камыр эм онынъ уьстине куйылган биринши топырак уьйимшиги – ез оьмирдинъ баслапкы йьлларындыкы. Коьп терен болмаган тоьгерек кепли шукурдынъ туьбинде уьйкен аьдемнинъ суьеги табылды. Коьмилген мейит аркасы ман яткарылган, онынъ аяклары тизлериннен буьгилип коьмилген эди. Аргы дуьняга кеткенди сонда керекли затлар ман канагатлав аьдети аьли энген болса да, сол аьдет дайым да тутылмаган, неге десе бу камырда бир алатлар да йок эди.

Бу аьдем камыры бизим эрага дейимги III мынъйыллыкта казылган эм кишкей ер тоьбешиги этилинип коьмилген. Соннан бери мынъйыллар оьтеди. Бизим эрага дейимги II мынъйыллыкта Сырт-Куьнбатар Каспий тенъизи бойында яшав суьрген баска шоьл куьби орта ез оьмирининъ ызында яде сонъгы ез заманы басында бу тоьбеди оьзлери арасыннан оьлген уьйкенлер эм балалар уьшин оьлик эсабында сайлаганлар. Тоьбеге эки-уьш мейитти коьмип болып, аьдемлер онынъ уьстине тагы да балшык уьйгенлер эм соьйтип тоьбеди эки кабат эм оннан да артык оьстиргенлер. Соьйтип олар бу яклардан яде ийги ерлерди излеп, яде душпанлар баскыншылыгыннан басларын коршлап коьшип кеткенше, сол тоьбеде оьлгенлерин ерлестирип турганлар.

(Ызы болаяк).

КАИРБЕК БАЛЫГИШИЕВ,
Ногай тарих-уьлке танув уйининъ директорь.

САКЛЫК КЕРЕК

Ойыннан оьлимге бир абыт

Аьлиги заман – йогары технологиялар заманы. Сол аьруьв ме яде яман ма? – деген соравды арада аьр бир аьдем оьзине бермей болмайды. Мен де ойлайман сол сорав уьстинде, эм балалыгым эсима туьседи. Интернет те, мобилли телефонлар да йок эди, болса да ойынларымыз кызыклы эди.

Куьвыршакларымыз юрип те, соьйлеп те болмайтаган эдилер, ама биз олар ман, кыймаслык тутып, эм соьйлейтаган, эм куьлетаган да эдик. Сынган тасаяклардынъ кесеклерин йьйнап, ыспайы дегенлерди аявлап саклайтаган эдик. Асык пан да ойнадык, бир-биримизди куьып, ювырып та юретаган эдик. Аьли заманлар туьрленеди, балалар колына телефон ыслап баслаган заманнан алып, сол телефоннынъ ишине кирип ойнадылар.

Ызгы заманада сол ойындардынъ бир нешеви коркыншылы эм кавыфлы болды.

«Коьк кит» деген ойыннынъ акында хабар айлап куьшленди, яйылды.

Оьспирлер арасында «оьлим куьплери» коьп болды. Сол куьпке кирген оьспирлерге борышлар салынады, басында олар кавыфлы тувыл, сонъында – оьзинди оьлтир деген борыш келеди. Россияда 16 оьспирлер оьзлерин оьлтиргенлер, олар «Коьк кит» деген ойын ойнаганлар деп белгиленеди.

Бизим районда да тынышсызланув аьлдер туьзиледи оьспирлер мен ислеитаган организацияларда, школаларда, аьеллерде. Школалар ясы етпегенлер ислери бойынша инспекторлары ман биргелесте алдын шалув шаралар озгарадылар. Соьйтип, янъыларда Кадрия атындагы школада социаллык педагог В. Абдулсаметова ясы етпегенлер ислери бойынша инспекторлары К. Акмурзаева эм

А. Рахмедов пан бирге 9-10-ншы классларда йолыгыс озгарган. Шарадынъ маьнели соравларынынъ бириси – аьлиги заманда социальли тармакларда «Коьк кит» деген ойын шыкканы, онынъ кавыфлыгы акында эди. Окувшылар уьйкенлер мен бирге бир ойга келдилер – сондай «оьлим куьплери» болмага керек тувыл, оларды тайдырмага керек. Ясы етпегенлер сондай кавыфлы заттан сакланув уьшин балалар арасындагы байланыслар ийги болув керек, бир-бирисин анълав керек деген ойлар айтылды.

Мен: «Бу маьселе кайдан келеди?» – деген соравды бердим инспектор ПДН К. Акмурзаевага. Онынъ айтувына коьре, баьри кавыфлык Интернеттен келеди, насипке, бизим балалар арасында сондай куьплер йок, балалар ман анълатув хабарласувлар юритиледи, кавыфлык, зьян акында айтылады.

Ата-аналар да тынышсызланадылар. Мен ойлайман, маьселеди биз тек оьзимиз балаларымыз бан шешпеге боламыз. Саьбийлерге эс бермеге керек, олар оьзлерин ялгыз деп сезбеге керек тувыл. Кыйынлык туьссе, олар ювыкларынан коршлап излемеге керек, Интернеттен тувыл. Эгер оьспирдинъ яны тынышлы болса, онда яралар болмаса, ол «Коьк кит» куьбин коьрсе де, ога маьне бермес.

Интернетсиз аьли бала да, уьйкен де яшап болмайды. Керекли зат деген соьзлерге макул боламан, ама «ийгиди» эм «яманды» биз, оьзимиз де айырып болмага керекпиз эм балаларымызды да уьйретпеге борышлымыз. Белки, сол заман, олар «оьлим куьплерге» кирмей, колына китап алар яде сизи мен шатраш ойынын ойнар.

Г. БЕКМУРАТОВА.

Кумлы авыл яшавшысы
Крымхан Баубекович Аджатаевке
 22-нши февральде 51 яска толганы ман

Соннан бери
 Озып кетти коьп йыллар.
 Туьрленмединь,
 Яслардайсынъ буьгуьн де.
 Кутлы болсын
 Тувган куьнинъ, досымыз.
 Йолык танъды
 Куваныш пан куьнде де.

Кутлавшылар: бирге окыган тенълери.

Батыр-Мурза авыл яшавшысы
Эмилия Аскербиевна Байгазиевага
 20-ншы февральде 10 яска толганы ман

Тувган куьн мен
 сени буьгуьн кутлаймыз.
 Узак яшав,
 уьйкен наьсип йораймыз.
 Аьр йылда да тувган куьнинъ
 ийгиликлер акелсин.
 Кардаш-тукуьм йьйылыгп,
 сага оьрмет этилсин.

Кутлавшылар: атайы Солтанбий, тетеси Сайлаь, атасы Аскербий, анасы Еминат, акалары Арсланбий, Ибадулла, Алан, Рустам, Адильхан, абалары Аминат, Джагинат, бебелери Наила, Милана, Зейдулла, Айзила, Айна, езделери Амирхан, Алибий.

Москва каласында яшайтаган
кишкей ердесимиз Аминат Адильевна Огарбаевага
 19-ншы февральде 6 яска толганы ман

Эки кара шум коьзлери,
 Яркыраган юлдыздай.
 Сага карап суьйинемиз,
 Йылтыраган алтындай.
 Айдай аьруьв, Аминат,
 Ымтыласынъ алдыга.
 Юрген йолынъ яркын болсын,
 Наьсипли бол яшавда.

Кутлавшылар: атайы Рамберди, тетеси Арувзат, уьйкен абалары - Муксинет, Марина, Алимет, езделери - Файзулла, Эльнур, Альберт, атасы Адиль, анасы Луиза, акасы Астемир.

Орта-Тобье авыл яшавшысы
Сунита Замировна Исмаиловага
 23-нши февральде 6 яска толганы ман

Заман калсын, сен оьс ши,
 Оьсип, бизди суьйинтши.
 Бетимизден сен оьп ши
 Нагашатай, эней, баьри
 Сени соьйтип суьемиз.
 Ашык болсын йолынъ деп,
 Биз Кудайдан тилеймиз.

Кутлавшылар: нагашатайы Заур, энеси Гульзифа, нагашакалары Арсланбек, Рашид, Руслан, атасы Замир, анасы Гульфира, абалары Альфия, Оксана, Айнагуль, Айнара, бебелери: Амин, Нурианна, Рамиль, Шамиль, Ренат, кешеги Айшат.

РАЗЫЛЫК

Тилде,
динде
бирлик

15-нши февральде «Инсан» Саваплык фондынъ куллыкшылары Орта-Тобье авылында от туьсуьвден кателенип больницада яткан аьелге барып, оларды Махачкалага йолга салдылар. Махачкалада аьел агзалары келеекте тийисли эмленуьвди оьтееклер. Фонд от туьсуьвде кателенгенлерди кыйналуьлар тувдырмай еткермеге яваплыкты оьзине алды эм аьелди Махачкаладынъ айырымланган медициналык орталыгына еткерди.

Инсан фондынъ етекшилевин район яшавшылары ягыннан яны авырыганы, материаллык ягыннан ярдам этуьви бек коьнъиллендирди. Фонд куллыкшылары кателенген кыскакылыга аьдемлердинъ кате болганына куьши кыйналуьы, эткен ярдамы акында билдирдилер. Кыскакылы тек материаллык ягыннан тувыл, бир соьз бен болса да оьз коьмегин еткенлерге уьйкен разылыгын билдирди.

«Инсан» Саваплык фондынъ куллыкшылары атыннан аьдемлердинъ бавырмалыгы, яны авыруьы, кыйналуьы, эткен ярдамлары уьшин уьйкен разылыгымызды билдиремиз. Кудайымыз сизге, ийги исти аьрекетлеьвишлерине эм сизинъ юьыкларыньызга, берк ден савлык, наьсип, эм коьп етимислер берсин.

Сизинъ ярдамыньыз бан биз кателенген аьелге келеекте де материаллык ярдамын этеекпиз.

Ногай району бойынша «Инсан» Саваплык Фонды.

ВРАЧ АНЪЛАТАДЫ

Мойын авыруьы да зарарлы

Бир неше онлаган йыллар артта, аьдемлер 50 ясларыннан оьтпей туьрып, мойын авыруьы танымайтаган, билмейтаган болган болса, буьгуьнлерде сол авыруь ман 20 ясына толган яс аьдемде: «Авырыйман», – десе, яньылык тувыл.

Бу авыруь кайдан келеди? Неге бизим яшав аьллеримиз арка бой суьек авыруьынынъ бас себеби болады? Эгер арка бой суьек авырыган болса, не этпеге керек?

Бу авыруьынъ бас себеби – аз коьгалуь. Козгалуь, коьп юьруьв пайдалы деп не шаклы айтылса да, сол шаклы цивилизациялы дуьня тереннен-терен компьютерли олтыргышларга кире бередит. Сол затлар авыруьынъ да оьрленуьвине себеплик этеди. Боктен де, арка бой суьекке олтырып туьруь зарарлы болады. Аьдем оьзи дайым арка бой

НАСТОЯЩАЯ РАССРОЧКА на 3 года

НОРКОВАЯ ШУБА 2000 руб. мес.

24 февраля
 Дом культуры
 Терекли-Мектеб
 ул. К. Маркса, 52
 с 9.00 до 19.00 ч.

Норка
 Мутон
 Бобр
 Каракуль
 Головные уборы

Гарантия 2 года
 Лучший товар
 www.shuby-belka.rf
 8-800-333-40-81
 Бесплатный звонок по России

Карасу авыл орта школасынынъ окытуьшылар коллективи Алимет Ибрагимовна Компазовага суьйикли кызы

Милана

замансыз топырак болганы ман байланыста каты кайгыруьын билдиреди, ога эм кардаш-туьганларына бассавлык йорайды.

Карасу авыл орта школасында бирге окыган тенъйолдаслары эм олардынъ класс етекшиси Байбике Нугмановна Даутова

Милана

замансыз дуьнядан тайганына каты кайгырадылар, онынъ ата-анасына эм кардаш-туьганларына бассавлык йорайдылар.

Калинин авыл школасынынъ окытуьшылар коллективи

Ахмат Биймурзаевич Кульниязов

топырак болганы ман байланыста онынъ аьелине эм кардаш-туьганларына каты кайгыруьын билдиреди эм бассавлык йорайды.

«Ногай общинасы» регионаллык ямагат организациясы

Ахмат Биймурзаевич Кульниязов

дуьнядан тайганы ман байланыста онынъ аьелине эм кардаш-туьганларына бассавлык йорайды.

«ШОЛ ТАВЫСЫ»
(ГОЛОС СТЕПИ)

+6

ТОКТАСТЫРУВШЫ:
 Дагестан Республикасынынъ Баспа эм информация министрствосы.
 Бас редактор
 КОЖАЕВА Э.Ю.

Дагестан Республикасы бойынша Байланыс информациялык технологиялар эм коьлем коммуникациялар тармагында тергев салуь бойынша Федераллык служба управленисинде регистрацияланган.

Регистрациялык номери ПИ №ТУ 05-00359 (12 декабрь 2016 й.)

Колязбаларга рецензия берилмейди. Олар кери ызына кайтарылмайдылар. Авторлар ой токтаслары редакциядыкы ман келисьеске боладылар. Авторлар аьылмалары уьшин яваплылар. ДР-нынъ Баспа эм коьлемлик коммуникациялар бойынша комитети.

Баспалаьга кол басылуь заманы – 17 саьатте. Баспалаьга кол басылган – 16 саьатте.

Адрес редакции и издателя:
 368850, Республика Дагестан, Ногайский район,
 с.Терекли-Мектеб, ул.К.Маркса, 49
 Газета «Голос степи».
 Электронный адрес: sholtavisi@mail.ru

Официальный сайт газеты (www.golos-stepi.ru)

Телефоны:
 Общий отдел – 21-4-71
 Индекс – 51365

Газета выходит 52 раза в году.

Тираж – 3000 экз.

Цена – 5 рублей.

Реклама и объявления публикуются по договорным ценам.

Газета отпечатана в типографии
 ГАУ РД «ИД «Дагестан»
 по адресу:
 367018, ДР, г.Махачкала,
 Проспект Петра 1, 61.